

© Editura «Evangelismos»
București
Tel: 331 10 22

Imprimat la **Gutenberg**
Tel.: 021 345 09 26; 345 09 27

CUVÂNT ÎNAINTE

Sfânta Liturghie constituie centrul cultului ortodox. Ea este cea mai mare taină a Bisericii noastre, taina prezenței lui Hristos printre noi. Pentru aceasta ea rămâne întotdeauna pentru om singura nădejde pentru dobândirea vieții celei adevărate.

În spațiul duhovnicesc al Sfintei Liturghii ne introduce cu multă iscusință Sfântul Nicolae Cabasila.

Sfântul Cabasila, a cărui pomenire se prăznuiește pe 20 iunie, a fost un vstar al Tesalonicului. Mare teolog mistic, el este cel mai important reprezentant al umanismului ortodox din veacul al XIV-lea.

Printre oprele sale cele mai de seamă se numără și "Tâlcuirea Sfintei Liturghii", o lucrare clasică în felul ei. Paginile următoare

cuprind câteva fragmente alese din această lucrare.

Cuvintele insuflate de Dumnezeu ale sfântului ne deschid ochii duhovnicești dându-ne putința de a ne apropia cu simțire duhovnicească de Sfânta Liturghie și de a participa la ea cu adevărat, iar nu a fi numai niște spectatori pasivi. Așa vom putea să răspundem în mod conștient chemării dătoare de bucurie pe care Maica noastră Biserică o repetă la fiecare sinaxă euharistică: "Gustați și vedeți că bun este Domnul"; "Trupul lui Hristos primiți și din izvorul cel fără de moarte gustați".

TÂLCUIREA SFINTEI LITURGHII

Lucrarea Sfintei Liturghii constă în pre-facerea Darurilor pe care le aduc credincioșii, a pâinii și a vinului, în Trupul și Sângele lui Hristos, iar scopul ei este sfințirea credincioșilor, care prin Sfânta Împărtășanie dobândesc iertarea păcatelor lor, bogăție de daruri duhovnicești și moștenirea Împărăției Cerurilor.

La această lucrare și la împlinirea scopului contribuie rugăciunile, cântările, citirile din Viețile Sfinților și toate cele ce se săvârșesc și se spun în decursul Liturghiei. Iar prin toate acestea vedem zugrăvită, ca într-un tablou, toată viața lui Hristos, de la

începutul până la sfârșitul ei. Pentru că sfințirea Darurilor, adică însăși Jertfa, propovăduiește moartea, Învierea și Înălțarea Lui, aceste daruri prefăcându-se în însuși Trupul Domnului, care a fost răstignit, a înviat și s-a înălțat la ceruri. Cele ce se săvârșesc înaintea Jertfei închipuie faptele care s-au petrecut înainte de moartea Domnului, adică venirea Sa în lume, arătarea Sa, minunile și învățătura Sa, iar cele de după Jertfă simbolizează pogorârea Sfântului Duh peste Apostoli, întoarcerea oamenilor la Dumnezeu și comuniunea lor cu El.

Credincioșii care merg la biserică și participă la toate acestea cu luare aminte, se fac mai statornici în credință, mai fierbinți în evlavia și dragostea lor către Dumnezeu. Într-o asemenea stare duhovnicească se învrednicesc să se apropie și de focul Sfintelor Taine și să se împărtășească cu credință și dragoste.

Acesta este pe scurt sensul Sfintei Liturghii. Să cercetăm acum, pe cât putem mai amănunțit, începând cu cele ce se săvârșesc la Sfânta Proscomidie*.

PROSCOMIDIA

Cinstitele Daruri

Pâinea și vinul, pe care le aduc credincioșii pentru Sfânta Liturghie și care simbolizează Trupul și Sângele Domnului, nu se așează de la început pe Sfânta Masă pentru Jertfă, ci mai întâi se așează la Sfânta Proscomidie și se afierosesc lui Dumnezeu ca Cinstite Daruri. Aceasta este de acum înainte denumirea lor.

* Loc special care se găsește în partea stângă a Sfintei Mese, unde se pun Darurile pe care le aduc credincioșii pentru Sfânta Euharistie. Aici se face pregătirea lor de către preotul liturghisitor.

Îi aducem lui Dumnezeu pâine și vin pentru că acestea constituie hrana exclusiv omenească, cu care se întreține viața noastră. Pentru aceasta se crede că, atunci când cineva dăruiește hrană, este ca și cum ar dăruia însăși viața. Așadar, deoarece prin Sfintele Taine Dumnezeu ne dăruiește viața veșnică, era firesc ca și darul nostru să fie într-un anume fel dătător de viață, ca să nu fie nepotrivit ceea ce dăm noi cu ceea ce ne dă Dumnezeu, ci să aibă ceva care le înru-dește. De altminteri Domnul a poruncit să Îi oferim pâine și vin, iar El să ne dea în schimb *"Pâine cerească"* și *"Paharul Vieții"*. Avrur să Îi dăruim noi hrana vieții trecătoare, iar El să ne dăruiască în schimb viața veșnică. Ca în felul acesta harul Său să se arate ca răsplată și nemăsurata Sa milă ca faptă de dreptate.

Pomenirea Jertfei de pe Cruce

Preotul, după ce ia în mâinile sale pâinea, din care va scoate Sfântul Agneț, care se va preschimba în Trupul lui Hristos, spune: *"Întru pomenirea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos"*. Aceste cuvinte se referă la toată Liturghia și sunt împlinirea poruncii pe care a lăsat-o Hristos atunci când a instituit Taina Sfintei Euharistii: *"Aceasta să faceți întru pomenirea Mea"* (Lc. 22, 19).

Dar ce fel de pomenire este aceasta? Cum Îl vom pomeni pe Domnul la Sfânta Liturghie și ce vom povesti despre El? Nu cumva cele care Îl arată ca Dumnezeu atotputernic? Adică faptul că a înviat morți, că a dăruit orbilor lumină, că a poruncit vânturilor să se potolească, că a săturat mii de oameni cu câteva pâini? Nu, Hristos nu ne-a cerut să pomenim acestea, ci mai degrabă

cele care arată neputință, adică Răstignirea, Patimile, moartea. Pentru că Patimile erau mai de trebuință decât minunile. Patimile lui Hristos ne aduc mântuirea și învierea, în timp ce minunile Lui numai ne dovedesc că El este adevăratul Mântuitor.

Așadar, după ce preotul spune: *"Întru pomenirea Domnului..."*, adaugă cele despre Răstignire și moarte: *"ca o oaie spre junghiere s-a adus și ca un Miel fără de glas înaintea celor ce îl tund, așa nu Și-a deschis gura Sa. Întru smerenia Lui judecata Lui s-a ridicat și neamul Lui cine îl va spune? Că s-a luat de pe pământ viața Lui"* (Is. 53, 7-8). Și după ce așează pe Sfântul Disc Sfântul Agneț (Mielul) pe care L-a scos, adaugă cuvintele: *"Se junghie Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii"* (cf. In. 1, 29). Apoi crestează pe Sfântul Agneț semnul Crucii arătând astfel felul în care s-a făcut Jertfa: cu Crucea. Apoi cu copia, care are

formă de sulită, împunge Sfântul Agneț în partea dreaptă și spune: *"Și unul dintre ostași cu sulita coasta Lui a împuns"* și turnând în Sfântul Potir vin și apă, adaugă: *"și îndată a ieșit sânge și apă"* (In. 19, 34).

Pomenirea numelor

Preotul continuă Proskomidia. Scoate acum bucăți mici (miride) din celelalte prescuri și le așează ca sfinte daruri pe Sfântul Disc zicând pentru fiecare: *"Întru cinstea și pomenirea preabinecuvântatei, slăvitei Stăpânei noastre, de Dumnezeu Născătoarei..."* sau *"A sfinților..."* sau *"Pentru pomenirea și iertarea păcatelor..."*.

Ce înseamnă acestea? Mulțumire către Dumnezeu și rugăciune de cerere. Pentru că prin darurile noastre fie răsplătim făcătorului de bine pentru binefacerea pe care ne-a făcut-o, fie ne punem bine cu cineva ca să

primim de la el binefaceri. Așa și aici. Biserica, prin darurile pe care le aduce lui Dumnezeu, Îi mulțumește pentru că, în persoana sfinților ei, i s-a dăruit iertarea păcatelor și Împărăția Cerurilor. Și Îl roagă să dăruiască acestea și fiilor ei, cei care încă trăiesc și al căror sfârșit este nesigur, cât și pentru cei care au murit, dar ale căror nădejdi nu sunt chiar bune și sigure. Așadar pentru aceasta pomenește numele mai întâi ale sfinților, apoi ale celor care sunt în viață și la urmă ale celor adormiți. Pentru sfinți mulțumește, iar pentru ceilalți face rugăciuni de cerere.

Acoperirea Cinstitelor Daruri

Cele ce s-au spus și s-au făcut asupra Sfântului Agneț, pentru a închipui moartea Domnului, sunt simple descrieri și simboluri. Sfântul Agneț rămâne pâine numai că acum devine Dar afierosit lui Dumnezeu și

închipuie Trupul lui Hristos, pe când se afla la începutul vieții pământești. Pentru aceasta preotul pomenește minunile care s-au făcut cu Domnul cel nou-născut în iesle. Pune deasupra prescurii steluța și zice: *"Și venind steaua, a stat deasupra, unde era Pruncul"* (Mt. 2, 9). Apoi acoperă Discul și Potirul cu acoperăminte alese și cădește. Pentru că la început puterea lui Hristos a fost ascunsă până când a început să facă minuni, iar Dumnezeu Tatăl a dat mărturia Sa din cer.

După ce termină Proscomidia preotul liturghisitor vine la Jertfelnic, stă înaintea Sfintei Mese și începe Sfânta Liturghie.

SFÂNTA LITURGHIE

Doxologia

"Binecuvântată este împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh...". Cu această doxologie începe preotul Sfânta Liturghie pentru că și robii cei recunoscători fac la fel atunci când se înfățișează înaintea stăpânului lor. Adică mai înainte de toate îl slăvesc și apoi îl roagă pentru problemele lor.

Ecteniile

Care este prima cerere a preotului? *"Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre".* Spunând pace nu se referă numai la pacea dintre noi, adică atunci când nu avem simțăminte rele asupra cuiva, ci și la pacea dinlăuntrul nostru, adică atunci când inima noastră nu ne mustră pentru

nimic. De pace avem, desigur, nevoie întotdeauna, dar mai ales în vremea rugăciunii, căci fără aceasta nimeni nu se poate ruga cum trebuie și nu poate dobândi nici un folos din rugăciune.

În continuare ne rugăm pentru Biserică, pentru țară, conducători, pentru cei ce se află în primejdii și în general pentru toți oamenii. Și nu ne rugăm numai pentru cele ce au legătură cu sufletul, ci și pentru bunurile materiale de trebuință: *"Pentru buna întocmire a văzduhului, pentru îmbelșugarea roadelor pământului..."*. Pentru că Dumnezeu este Pricinuitorul și Dătătorul tuturor bunătăților și numai spre El trebuie să avem privirea îndreptată.

La toate cererile preotului, credincioșii răspund în mod repetat: *"Doamne miluiește"*. A cere mila lui Dumnezeu înseamnă de fapt a cere Împărăția Lui. Pentru aceasta

credincioșii spun numai această rugăciune pentru că ea le cuprinde pe toate.

Antifoanele

Apoi încep cântările care sunt alcătuite din cuvintele de Dumnezeu insuflate ale proorocilor. Antifoanele – așa se numesc – ne sfințesc și ne pregătesc pentru Taină. În același timp, însă, ne amintesc despre primii ani ai petrecerii lui Hristos pe pământ, atunci când încă nu s-a arătat mulțimilor și pentru care erau necesare cuvintele proorocii. Mai târziu, când S-a arătat El Însuși, nu a mai fost nevoie de prooroci pentru că L-a făcut cunoscut Ioan Botezătorul.

Intrarea Mică

În vreme ce se cântă al treilea antifon, se face ieșirea cu Sfânta Evanghelie însoțită de

lumânări aprinse. Evanghelia este ținută de diacon sau, dacă nu este diacon, de preot. Iar înainte ca aceasta să intre în Sfântul Altar se oprește la mică distanță de Ușile Împărătești și se roagă lui Dumnezeu să fie însoțit de sfinții îngeri ca împreună să săvârșească sfânta slujbă și doxologia. În continuare ridică Sfânta Evanghelie, o arată credincioșilor și, după ce intră în Sfântul Altar, o așează pe Sfânta Masă.

Ridicarea Sfintei Evanghelii simbolizează arătarea Domnului înaintea mulțimilor, pentru că ea îl face cunoscut pe Însuși Hristos. Așadar acum când Se arată Hristos, nimeni nu mai ia aminte la cuvintele proorocilor. Pentru aceasta, după Intrarea Mică, cântăm ceea ce are legătură cu viața cea nouă pe care a adus-o Hristos. Îl laudăm pe Însuși Hristos pentru cele pe care le-a făcut pentru noi. De asemenea aducem laude Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu sau sfinților

potrivit cu praznicul sau sfântul pe care îl cinstește Biserica de fiecare dată.

Cântarea întreit sfântă

La sfârșit aducem cântare de laudă Însuși lui Dumnezeu Celui în Treime zicând: *"Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi".* *"Sfânt, Sfânt, Sfânt"* este cântarea îngerilor (Is. 6, 3), iar *"Dumnezeu", "tare"* și *"fără de moarte"* sunt cuvintele proorocului David: *"Însetat-a sufletul meu de Dumnezeul cel tare, cel viu"* (Ps. 41, 3).

Cântăm imnul întreit sfânt după ieșirea cu Sfânta Evanghelie ca să vestim că, prin venirea lui Hristos, îngerii și oamenii s-au unit și alcătuiesc de acum o singură Biserică.

Citirile

Îndată după aceasta preotul poruncește tuturor să nu fie nepăsători, ci să aibă mintea atentă la cele ce se săvârșesc. Aceasta înseamnă *"Să luăm aminte"*. Și prin *"Înțelepciune"* le amintește credincioșilor înțelepciunea cu care trebuie să participe la Sfânta Liturghie. Iar această înțelepciune sunt gândurile bune pe care le au cei ce sunt bogați în credință și străini de orice lucru lumesc. Într-adevăr este nevoie să urmărim Sfânta Liturghie cu gânduri cuviincioase dacă vrem să nu ne pierdem timpul în zadar. Și fiindcă acest lucru nu este ușor, trebuie ca și noi înșine să luăm aminte, dar să ni se amintească și din afară, așa încât să ne adunăm mintea care uită mereu și este atrasă de grijile deșarte.

De asemenea și cuvântul **"Drepți"** reprezintă un îndemn. Trebuie să stăm înaintea

lui Dumnezeu treji, cu evlavie și cu multă râvnă. Și primul semn al acestei râvne este poziția dreaptă a trupului.

După aceste îndemnuri se citesc Apostolul și Evanghelia. Acestea fac cunoscută arătarea Domnului în lume, arătare care s-a făcut încetul cu încetul. La Intrarea Mică Evanghelia era închisă și simboliza perioada primilor treizeci de ani ai Domnului, atunci când încă tăcea. Acum, însă, când se fac citirile, avem descoperirea Sa deplină cu toate cele pe care le-a spus mulțimilor în învățăturile Sale, precum și cele pe care le-a poruncit Apostolilor să le propovăduiască.

Leșirea Mare

Peste puțin liturghisitorul va săvârși Jertfa. Trebuie ca Darurile, care urmează să se aducă jertfă să fie așezate pe Sfânta Masă.

Pentru aceasta merge acum la Proscomidie, ia Cinstitele Daruri, le ține la înălțimea capului său și iese din Sfântul Altar. Înaintând încet și cu multă evlavie le poartă prin mulțimea de oameni, însoțit de lumânări și tămâieri. În cele din urmă intră în Sfântul Altar și le așează pe Sfânta Masă.

La trecerea preotului credincioșii cântă și se închină cu evlavie rugându-se să fie pomeniți atunci când el va aduce lui Dumnezeu Cinstitele Daruri. Pentru că ei știu că nu există rugăciune mai puternică decât această Jertfă înfricoșătoare care a curățat în dar toate păcatele lumii*.

* Caracteristic pentru Leșirea Mare este Imnul heruvic, care se cântă într-un ritm lent de către psalți: *"Noi care pe heruvimi cu taină închipuim și făcătoarei de viață Treimi, întreit sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească acum să o lepădăm. Ca cei ce pe Împăratul tuturor voim a-L primi, pe Cel nevăzut, înconjurat de cetele îngerești. Aliluia".*

Ieșirea Mare simbolizează mersul lui Hristos spre Ierusalim unde avea să Se jertfească. Așezat atunci pe un asin, intra în Sfânta Cetate însoțit de mulțimi care Îi aduceau cântări de laudă.

Simbolul credinței

Preotul îi cheamă acum pe credincioși să se roage *"pentru Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte"*. Ne rugăm lui Dumnezeu să sfințească Cinstitele Daruri care sunt înaintea noastră, ca să se îplinească astfel scopul nostru principal. Apoi, după ce adaugă și alte cereri, îi îndeamnă pe toți să aibă pace între ei (*"Pace tuturor"*) și dragoste (*"Să ne iubim unii pe alții..."*). Și, deoarece dragostea dintre noi este urmată de dragostea față de Dumnezeu și a credinței desăvârșite și vii în El, pentru aceasta îndată Îl mărturisim pe adevăratul Dumnezeu: *"Pe Tatăl, pe Fiul și*

pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită".

Apoi liturghisitorul rostește: *"Ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte"*. Prin aceasta vrea să spună: Deschideți larg toate ușile, adică gurile și urechile voastre, către înțelepciune, către cele înalte, pe care le-ați aflat și le credeți despre Dumnezeu. Aceasta totdeauna să le spuneți și să le ascultați și, desigur, cu râvnă și cu luare aminte.

Atunci credincioșii rostesc cu voce tare Simbolul Credinței (*"Cred într-unul Dumnezeu..."*).

Sfânta Jertfă

"Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfânta Jertfă în pace a o aduce" îndeamnă iarăși liturghisitorul. Adică: să stăm tari în cele pe care le-am mărturisit în simbolul credinței, fără să fim clătinați de

eretici; să stăm cu frică pentru că este mare primejdia de a ne înșela. Și astfel, rămânând tari în credință, să aducem darurile noastre lui Dumnezeu cu pace.

În acest moment credincioșii trebuie să aibă mintea și la cuvintele Domnului: *"Dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi venind, adu darul tău"* (Mt. 5, 23-24).

Așadar, după ce înalță sufletele și simțăminte credincioșilor de la cele pământești la cele cerești, preotul începe rugăciunea de mulțumire. Îl imită astfel pe primul Preot, Hristos, Care a mulțumit lui Dumnezeu Tatăl înainte de a institui Taina Sfintei Euharistii.

Îl slavoslovește acum și el și îi aduce cântări împreună cu îngerii. Își arată recunoștința pentru toate binefacerile pe care ni le-a făcut de la începutul creației. Îi mulțu-

mește mai ales pentru venirea Unuia Născut Fiului Său în lume și pentru instituirea Tainei Sfintei Euharistii. Pomeneste, desigur, și cele în legătură cu Cina cea de Taină, repetând chiar cuvintele Domnului: *"Luați, mâncați... Beți dintru acesta toți..."* (Mt. 26, 26-27).

Preotul, după ce zice: *"Aducându-ne aminte așadar de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de groapă, de Învierea cea de a treia zi, de Înălțarea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta și de cea de a doua și slăvită iarăși venire"*, încheie cu ecfonisul: *"Ale Tale dintru ale Tale, Ție Îți aducem de toate și pentru toate, pe Tine Te laudăm, pe Tine Te binecuvântăm, Ție Îți mulțumim Doamne și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru"*.

Cu aceste cuvinte este ca și cum ar spune Tatălui ceresc: *"Îți aducem aceeași Jertfă*

pe care Însuși Fiul Tău cel Unul Născut a adus-o Ție, Dumnezeu și Tatăl. Și aducând-o Ți mulțumim pentru că și Acela aducând-o Ți-a mulțumit. Nimic de-al nostru nu adăugăm la această aducere de daruri. Pentru că nu sunt făcute de noi aceste daruri ci sunt lucrurile mâinilor Tale. Și nici felul închinării nu este născocirea noastră, ci Tu ne-ai învățat și ne-ai îndemnat să ne închinăm în acest fel. Pentru aceasta, toate cele pe care le aducem Ție sunt în întregime ale Tale".

În același timp preotul îngenunchează și se roagă fierbinte lui Dumnezeu pentru Darurile pe care le are înaintea sa, ca să primească Preasfântul Său Duh și să se prefacă pâinea în Însuși Sfântul Trup al lui Hristos, iar vinul în Însuși Preacuratul Lui Sânge.

După aceste rugăciuni dumnezeiasca Jertfă s-a înfăptuit. Darurile s-au sfințit. Hristos Cel Care S-a jertfit pentru lume se

găsește acum înaintea ochilor noștri, pe Sfânta Masă. Pentru că pâinea nu mai este închipuire a dumnezeiescului Trup, ci este însuși preasfântul Trup al Domnului care a primit toate acele ocări, pălmuirile, scuipările, rănilor, fierea, răstignirea. Iar vinul este Însuși Sângele care a curs atunci când a fost înjunghiat Trupul. Acestea sunt Trupul și Sângele Domnului, Care S-a născut de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria, a fost îngropat, a înviat a treia zi, s-a suit la ceruri și a șezut de-a dreapta Tatălui.

Și credem că este așa, pentru că Însuși Domnul a spus: "Acesta este Trupul Meu... acesta este Sângele Meu" (Mc. 14, 22-24) dar și pentru că El Însuși a poruncit Apostolilor și întregii Biserici: "Aceasta să o faceți întru pomenirea Mea" (Lc. 22, 19). Nu le-ar fi poruncit să repete această Taină, dacă nu le-ar fi dat și putere să o săvârșească. Și care este această putere? Sfântul Duh. Aces-

ta este Cel Care cu mâna și gura preotului săvârșește Tainele. Liturghisitorul este slujitor al harului Duhului Sfânt fără să aducă ceva de la sine însuși. Pentru aceasta harul nu este împiedicat, chiar dacă preotul este plin de păcate. Aceasta nu oprește sfințirea Darurilor care întotdeauna sunt plăcute lui Dumnezeu, așa cum un medicament preparat de un om care nu are nici o cunoștință medicală, nu își pierde acțiunea terapeutică dacă este preparat după îndrumările medicului.

Așadar, după ce săvârșește Jertfa, preotul, văzând înaintea sa rodul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, pe Mielul lui Dumnezeu, aduce mulțumiri și rugăciuni. Mulțumește lui Dumnezeu pentru toți sfinții, pentru că în persoana lor Biserica a găsit ceea ce caută, adică Împărăția Cerurilor. Mulțumește mai ales pentru preabinecuvântata Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioa-

ra Maria, pentru că ea îi întrece pe toți în sfințenie. Apoi preotul se roagă pentru toți credincioșii – vii și adormiți – pentru că nu au ajuns încă la desăvârșire și mai au nevoie de rugăciune.

Sfânta Împărtășire

Peste puțin timp preotul liturghisitor se va împărtăși el însuși și îi va chema și pe credincioși la împărtășirea cu Sfintele Taine. Dar pentru că nu se îngăduie tuturor să primească Sfânta Împărtășanie, preotul, ținând la înălțime Pâinea dătătoare de viață și arătând-o spune: *"Sfintele sfinților"*. Este ca și cum ar spune: *"Iată Pâinea vieții! Așadar, alergați să o primiți! Însă nu toți, ci numai cei ce sunt sfinți. Pentru că cele sfinte se cuvin numai sfinților"*.

Sfinții înseamnă aici nu numai cei ce au ajuns la desăvârșirea virtuții, ci și cei care se

nevoiesc să ajungă la aceasta, chiar dacă întârzie. Pentru aceasta creștinii, dacă nu cad în păcate de moarte care îi despart de Hristos și îi omoară duhovnicește, nu sunt întru nimic opriți să se împărtășească cu Sfintele Taine*.

Când preotul spune: *"Sfintele sfinților"*, credincioșii răspund tare: *"Unul sfânt, unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl"*. Pentru că nimeni nu are sfințenia de la el însuși și nici nu este o izbândă a virtuții omenești, ci toți o primesc de la Hristos. Și așa cum, dacă așezi la soare multe oglinzi, toate strălucesc și crezi că

* De altfel Sfânta Liturghie se săvârșește pentru împărtășirea credincioșilor. Sfântul Vasile cel Mare spune: *"A se împărtăși cineva și a primi în fiecare zi Sfântul Trup și Sânge al lui Hristos este un lucru bun și folositor"*. Deasa împărtășanie presupune însă o nevointă continuă și pregătire corespunzătoare (post, rugăciune, pocăință, spovedanie etc.).

vezi mulți sori, în timp ce în realitate există un singur soare, care strălucește în toate aceste oglinzi, tot astfel și singurul Sfânt, Hristos, Care se împarte credincioșilor prin Sfânta Împărtășanie, se vede în multe suflete și pe mulți îi arată sfinți, dar El este unul și singurul Sfânt.

Așadar, după ce liturghisitorul îi cheamă în acest fel pe credincioși la Sfânta Cină, se împărtășește mai întâi el însuși și ceilalți clerici care se găsesc în Sfântul Altar. Mai înainte, însă, toarnă apă caldă în Sfântul Potir, lucru care arată pogorârea Sfântului Duh în Biserică. Această apă caldă, deoarece este și apă dar este și foc, din pricina fierberii, închipuie pe Duhul Sfânt pe Care Domnul L-a asemănat cu niște *"râuri de viață"* (In. 7, 38) și Care în chip de foc a coborât asupra Apostolilor în ziua Cincizecimii.

În continuare preotul se întoarce spre cei din biserică și arătând Sfintele îi cheamă pe cei ce vor să se împărtășească să vină "*cu frică de Dumnezeu și credință*". Adică să nu nesocotească înfățișarea smerită pe care o au Trupul și Sângele Domnului, ci să se apropie având conștiința vredniciei Tainelor și crezând că acestea dăruiesc viață veșnică celor ce se împărtășesc.

Trupul și Sângele lui Hristos sunt adevărată mâncare și adevărată băutură. Și când se împărtășește cineva cu acestea, ele nu se prefac în trup omenesc, așa cum se întâmplă cu hrana obișnuită, ci trupul omenesc se prefacă în acelea. Precum fierul, când este pus în foc devine și el foc, iar nu focul fier, tot așa și aici.

Sfânta Împărtășanie o primim, desigur, cu gura, dar ea intră mai întâi în suflet și acolo se săvârșește unirea noastră cu Hristos, așa cum spune Sfântul Apostol Pavel:

"Cel ce se alipește de Domnul este un duh cu El" (1 Cor. 6, 17). Fără unirea cu Hristos, omul, prin el însuși, este om vechi, om care nu are nimic comun cu Dumnezeu.

Însă ce cere de la noi Hristos ca să ne sfințească prin Sfintele Taine? Cere curăția sufletului, credința și dragostea față de El și dorința arzătoare pentru Sfânta Împărtășanie. Acestea atrag sfințirea și așa trebuie să ne împărtășim. Pentru că mulți sunt cei care vin către Sfintele Taine, dar nu numai că nu se folosesc deloc, ci pleacă și împovărați cu nenumărate păcate.

Apolisul

După ce se împărtășesc, credincioșii se roagă să rămână întru ei sfințirea pe care au primit-o și să nu trădeze harul, nici să piardă ceea ce li s-a dăruit.

Preotul îi cheamă acum să îi mulțumească din toată inima lui Dumnezeu pentru Sfânta Împărtășanie. Pentru aceasta spune: *"Drepti... cu vrednicie să mulțumim Domnului"*. Adică nu întinși, nici așezați, ci înălțând sufletul și trupul spre El. Iar credincioșii îl slavoslovesc cu cuvintele Scripturii pe Dumnezeu, Care este Pricinuitorul și Dătătorul tuturor bunătăților: *"Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până în veac"* (Ps. 112, 2). După ce se cântă de trei ori această cântare, preotul iese din Sfântul Altar, stă înaintea mulțimii și rostește ultima rugăciune: *"Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu..."*. Cere de la Domnul să ne mântuiască cu mila Lui, pentru că noi înșine nu avem de arătat nimic vrednic de mântuire. Pentru această pomeneste pe mulți sfinți ca mijlocitori și mai ales pe Preasfânta Sa Maică.

La sfârșit preotul liturghisitor împarte anafora. Aceasta este prescura proscomi-

dită din care s-a scos Sfântul Agneț, pe care preotul o taie și o împarte credincioșilor, ca pe una ce este sfântă, prin faptul că a fost slujită și închinată lui Dumnezeu. Credincioșii iau cu evlavie anafora, sărutând mâna dreaptă a preotului pentru că această mână, cu puțin înainte, a atins preasfântul Trup al lui Hristos, a primit de la Acela sfințirea și o transmite acum celor ce o sărută.

Aici Sfânta Liturghie ajunge la sfârșit și Taina Sfintei Euharistii se întregeste. Pentru că s-au sfințit și Darurile pe care le-am adus lui Dumnezeu și preotul și plinătatea Bisericii.

Așadar, pentru toate acestea, lui Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu I se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu Cel fără de început al Său Părinte și cu Preasfântul Său Duh, acum și pururea și în vecii nesfârșiți. Amin.